

בני ברית ישראל

מועצה אזורית דרום

יו"ר מועצה: אבי ארז
ereza100@gmail.com

עורך: יוסי רזי
razyf@013net.net

עלון מספר 41

לשכת בנימין דה רוטשילד
לשכת מצאנו יין
חשוון תשפ"ד

לשכת נתיבי השלום
לשכת ראשונים
העלון הדיגיטלי

לשכת הנשיא ויצמן
לשכת המדע רחובות
אוקטובר 2023

תוכן עניינים

דבר העורך – יוסי רזי
דבר יו"ר המועצה – אבי ארז
מה יהיה? מבט אל העתיד – ד"ר יאיר שרן
ישראלים ביפן: פרחי החיים – ד"ר יואב גל
שבת בבוקר – נועה סבו
בית השומרים, "הלנצח תאכל חרב..." – צבי תדמור
היה הייתה עברית – רות קלי
סלט – תמר קורן
המשאית של אבא – שוקי ברנדווין

חלון לעלון

יוסי רזי

בשבוע החולף יצאתי מרחובות בכביש 40 לכיוון צומת בילו. ברגיל הכביש עצמו מלא וגדוש במכוניות. הפעם המכוניות נסעו פחות ויותר חנו על ארבעת השוליים - ארבעה טורים של מכוניות שלא נראו כך מעולם; נוגעות פגוש בפגוש, מצומת בגין -40 ועד צומת בילו - מאות מאות מתגייסים שהגיעו למחנה ליפקין הסמוך אלינו.

גם מגרש החנייה הסמוך לבית הקברות מלא עד אפס מקום עם אותן מכוניות של מילואימניקים אלה גם אלה נקשרו בעיני לשיירת השלדים המפויחים של כלי הרכב בסמוך לתל רעים. מקום התרחשותה של מסיבת הגהנום שנערכה שם בשבת השחורה, ה-7 לאוקטובר..

לא רחוק מהצומת, נחת בשבוע שעבר טיל, כמאתיים מטרים מביתי. הבום שנשמע היה חזק מהרגיל ובאוויר ריחף מיד ריח של ברזל שרוף. יותר מכך - כלום. בבתים הסמוכים לנפילה נשברו זכוכיות, גדרות ורעפים. כפי שהבנתי - הייתה נפגעת אחת במצב בינוני, הגיעו כוחות משטרה, פיקוד העורף, מד"א, אישי ציבור. ספרתי 150-200 איש ואישה. בסך הכול, אם לומר את האמת - הכול נסתיים בטוב. שעה לאחר מכן כבר מילא שופל את הבור שנוצר במקום הנפילה ויישר את הקרקע. בצד תלה מישהו דגל.

אי אפשר היה שלא להרהר מה עובר על אלה שמתגוררים בשדרות, באשקלון, בעוטף עזה ודומיהם, מקומות שאירוע מעין זה הוא מנת חלקם עשרות ומאות פעמים, יום ולילה.

ואכן - רובנו, אם לא כולנו, מרוחקים פיזית מהאירועים, איננו מגויסים. אבל המעורבות הרגשית היא עצומה. לרובנו, אם לא לכולנו, יש ילדים, נכדים, חתנים בחזית או בכוחות התומכים בחזית, רשתות הקשר גדושות, הפרלמנטים השקטים הפכו לחמ"לים תוססים, הערוצים בטלוויזיה עמוסים במידע ובפרשנויות למידע.

מעל לכול - ציפייה דרוכה לעתיד להתרחש, לניצחון (מהו ניצחון?) שכה מצפים לו; להשלכות שלו, כי לכל מלחמה, אפילו הצודקת ביותר כמו במקרה הנוכחי - ישנן השלכות.

=====

בעלון - כתבות בנושאים רחוקים מהמתרחש בימים אלה. וטוב שכך - טוב שאפשר להסיט המחשבות למקומות אחרים

בין הכתבות - סיפור מרתק, לדעתי, של תמר קוך המגדירה עצמה כמספרת ספורים שצומחים לעתים מזיכרונות ולעיתים מדמיונות.

דבר יו"ר המועצה

שלום חברים

7 באוקטובר 2023. עוד תאריך שנכנס להיסטוריה הרוויה בדם ובגבורה, של מדינת ישראל. המדינה כולה נכנסה להלם נוכח התקיפה האכזרית על יישובי עוטף עזה ועל המוני חוגגים במסיבה ליד קיבוץ רעים. בבוקר שמחת תורה התעוררנו לקול צפירת האזעקות וזה הרגע בו החלה מלחמת "חרבות הברזל".

פגיעת רסיס רקטה ליד הקאנטרי ברחובות החדשה

בנימה אישית, אספר שבני הבכור ומשפחתו חיים בקיבוץ ארז בעוטף עזה. במשך כל היום הם שהו בממ"ד מנותקים מהעולם החיצון. הם שומעים את הירי והפיצוצים בחוץ ולא מבינים מה קורה. אנחנו החלפנו איתם הודעות, אכולי דאגה ואי וודאות. למזלנו, כיתת הכוננות של הקיבוץ עמדה בגבורה מול המחבלים שניסו לפרוץ לקיבוץ, ומנעו כניסתם. אחד מחברי כיתת הכוננות נהרג, והקיבוץ כולו ניצל מטבח אכזרי.

המלחמה קשה ותימשך הרבה זמן. גדולתו ואחדותו של העם מתגלה בזמנים כאלה. חשבון הנפש וחקירת הכשלים יגיעו לאחר הניצחון.

אבי ארז

מה יהיה?

והפעם: קוראים תיגר על המוות

ד"ר יאיר שרן ראש הקבוצה לתובנת העתיד

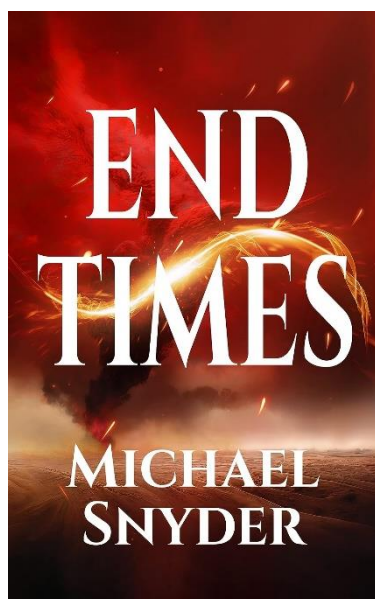
לאחרונה נחשפנו לפריצת דרך מדעית שקוראת תיגר על אמיתות מקובלות ומעוררת שאלות אתיות כבדות. מדובר בפיתוח יכולת להחזיר לחיים תאים מתים ובכך מתערער הגבול המקובל עלינו בין חיים ומוות. בניסוי שנערך במעבדות ייל בארה"ב הוזרקה תמיסה מיוחדת לגופם של חזירים מתים, בעזרת מכונה דמוית מכונת לב-ריאה, והתהליך הביא את לב החזיר לפעום, את הדם לזרום ואת המח לפעול ולשדר את גליו כמו בחזיר חי. קצרה היריעה מלפרט את טיב החומרים והמערכות בהם נעשה שימוש אך הפוטנציאל הכרוך בשימוש בטכנולוגיה גדול.

ראשית ייתכן ויתאפשר לעשות בעתיד שימוש באברים "מתים" להשתלה על ידי החזרתם לחיים ולתפקוד מלא. מאגר האברים להשתלה יגדל משמעותית על כל המשמעותיות הנגזרות מכך. טכנולוגיה כזו תאפשר אולי בעתיד טיפולים חדשים בנפגעי שבץ מח, או שבץ לבבי, כמו גם נפגעים באברים אחרים שעד כה לא היה להם מזור. עתה נפתחת הדרך לשיקום אפשרי של אברים שנפגעו. נכון, רחוק היום בו תנוסה ותמומש טכנולוגיה כזו בבני אדם אבל נפתחה הדרך וברבות הזמן אולי נגיע גם לכך. כאמור התפתחות זו מעוררת שאלה אתית מוסרית כבדה. איך נבחין בין חיים למוות? מתי יוכרז אדם כמת? אם ניתן להחזיר אדם לחיים למרות שלבו ומוחו הפסיקו לפעול איך יוחלט להכריז על מותו? והאם כדאי בכלל לנקוט בצעד כזה מבלי שנדע מה יהיה מצבו לאשורו לאחר ש"יוחזר" לחיים?

המרוץ אחרי חיים ארוכים, אפילו חיי נצח, ממשיך במלוא עוזו. חוקרים מחפשים שיטות להארכת תוחלת החיים הן על ידי פיתוח תרופות מאריכות חיים וגם בדרכים אחרות. לאחרונה פורסם הספר "סוף הזמנים" (END TIMES) מאת מיכאל סניידר. הוא משתמש בטכניקה של החלפת דם שבה מחליפים את דמו של אדם מזדקן בדמו של אדם צעיר בתקווה שכך יאריך את ימיו. במקרה זה הדם מגיע מבנו של החוקר. הזכרנו גם את הספר "המוות של המוות" (The DEATH of DEATH) מאת חוזה קורדיירו ודוד ווד. הנחת היסוד בבסיס הספר הזה היא שהזדקנות היא מחלה שניתנת לריפוי. הטכנולוגיה הרפואית של היום וזו שתפותח בעתיד תאפשר להתמודד עם "מחלה" זו ולתת לה מענה. כתוצאה תוחלת החיים תלך ותעלה ואנו צפויים למצוא בקרבנו אנשים בגילאים גבוהים יותר ויותר. הם רואים בהתמודדות של האנושות עם מגיפת הקורונה הזדמנות שתקדם גם את המענה ל"אם המחלות" מחלת הזיקנה.

כאמור מגמה זאת מעוררת שאלות אתיות כבדות. אנו צועדים לקראת תקופה שתאפשר למעוניינים בכך טיפולים שונים שעשויים להבטיח חיים ארוכים. האם יש לאפשר זאת?

בידי מי תהיה ההחלטה – הפרט? המשפחה? הרופאים? מכך נגזרת גם השאלה המוסרית האם בכלל צריך לאפשר פיתוח טכנולוגיות מסוג זה! סדרת שאלות קשות שיהיה צורך לענות עליהן ויפה שעה אחת קודם.

ישראלים ביפן: פרחי החיים

ד"ר יואב גל

אם הנחת פרחים באגרטל הייתה איקבנה, הרי שבכל תרבות אנושית רווח מנהג זה מאז ומעולם. רק שביפן הפך הנושא לתהליך ממושמע וטקסי, כמו היבטים רבים אחרים בתרבות זו, ונועד לבטא מהות של יצור חי המבטא את הקשר של האדם לטבע ברמת אחדות גבוהה יותר מזו של חיי היומיום. ביפן, כמו ביפן... הדברים אף פעם לא פשוטים.

המקור: Kudo Masanobu (1986), Ikebana, Shufuntomo. Co. Ltd.

עברית מאפשרת באופן מאוד ממוקד ל'סגור עניין': 'אללה מיצינו...!', 'די לחפור...!' או כל קיצורי צה"ל המשתנים חדשות לבקרים מביאים לידי ביטוי מאוד ישראלי תרבות תזזיתית, נחפזת, עולם חסר סבלנות, וחיפוש בלתי פוסק אחרי 'הדבר הבא...!'. כמו כל דבר בעולמנו יש לכך צדדים בעלי ערך מוסף חיובי, ומן הסתם גם צדדים אחרים. כישראלים, אין לנו אף פעם זמן לשום דבר שנמשך יותר מדי. אנחנו חיים את חיינו באינטנסיביות כפולה ומשולשת ממרבית אומות העולם האחרות שמתנהלות בקצב שונה ובדרך כלל איטי יותר. במידה רבה גם העברית היא שפה מבטאת את תרבותו של הציבור הדובר אותה. באופן כמעט הפוך לגמרי, השפה היפנית התפתחה לה לאורך כ-2,000 שנה האחרונות בקצב שונה לגמרי. לזמן יש ביפן משמעות שונה לגמרי והחיים עצמם נמדדים אחרת.

מתוך תרבות שהתפתחה לה לאיטה במשך מאות שנים ללא הפרעות חיצוניות ומתוך הומוגניות גזעית מאוד גדולה נוצרה שפה שהיא יצירה אנושית מורכבת שמספקת עושר אין סופי כמעט של דקויות לשוניות ומבנה דמוי תחרה של גווני גוונים של ביטוי. דוגמה לכך, אחת מאינסוף כמובן, היא המילה 'איקבנה' [生け花]. בדרך כלל התרגום לעברית הוא של 'סידור פרחים', בסגנון יפני כמובן. אבל תרגום מדויק יותר הוא 'פרחי החיים' או 'פרחי הטבע' וכמובן שהכוונה היא לאותה מערכת של יצירות אמנות בעזרת שילוב של הפרח, הענף או היבט צומח

אחר, יחד עם הכלי בו הוא נמצא. לכאורה מילה פשוטה אך כזאת המבטאת עבור דובר היפנית עולם תוכן מלא ועשיר ברקע היסטורי ובגווניו של דקות תרבותית שזר זה מקרוב בא כלל לא מעלה על דעתו שמיוחסים לנושא באותה מילה יחידה.

רק להזכיר בקיצור רב למי ששכח את הדיון בפרקים הקודמים: יפן חוותה כאלף שנה של טירוף לאומי, אלימות קשה, עוני, ומלחמת הכול בכול, על כל דבר כמעט. החל מהמאה ה-6 בערך ועד סוף המאה ה-16 הייתה יפן אחוזה בגל רצחני של אלימות פנימית קשה. ב-1,700 תפס את משרת השוגון אייאסו טוקוגאווה שאיחד את יפן תחת שלטונו והביא לארץ הדואבת את השקט המיוחל, את הביטחון האישי ללא אח ורע באומות העולם, ושגשוג תרבותי שנמשך תחת שלטון יורשיו עד לשליש האחרון של המאה ה-19, עת נפתחה יפן למערב. אז גם נפתח פרק חדש בתולדותיה כמעצמה מודרנית.

במהלך 1,000 שנות האומללות הנוראה חדר ליפן הבודהיזם באמצעות כמרים נודדים שהעבירו באיטיות רבה את התורה מהודו לסין, ומשם דרך קוריאה ליפן. הבודהיזם, בגרסתו היפנית, סיפק להמונים מעין נחמה רוחנית לתנאי חייהם האינדיבידואליים. יחד עם פילוסופיית החיים המקומית ביפן, השינטו, ולמרות היריבות ביניהן, חלקו שתי הגישות את הצורך בחיבור לטבע וחיפוש נואש אחרי כל פינת יופי שניתן היה למצוא באותן 1,000 שנים של קושי ודאבה. מקור מנהג של יצירת נקודת היופי הזאת מתועד כבר החל מהמאה ה-6, ונועד לקישוט מזבח התפילה וכהוקרה לזכר המתים. במשך הזמן הטקס הפך לאמנות והתחילו להתפתח חוקים וסגנונות.

בניגוד לסידור פרחים מערבי, העושה שימוש בשפע פרחוני ומתמקד ביופי הנוצר משילוב של צבעים, שימש 'פרח החיים' להארה רוחנית, ובני מעמד הסמוראים ראו בתרגול של יצירת איקבנה דרך לביטוי אמנותי ולשיפור עצמי. במהלך תקופת השגשוג התרבותי שהחלה בתחילת המאה ה-17 תחת שלטון השוגונאט של בית טוקוגאווה, זכה גם תחום זה לטיפוח מתמשך ולהישגים אמנותיים מרשימים כאשר אחד הדגשים הוא שהביטוי היצירתי של 'פרח החיים' אמור לאמץ את הגישה של מינימליזם אסתטי. זאת, בהתבסס על מספר רכיבים מצומצם המביאים לידי ביטוי את הרעיון הפילוסופי המופשט והרחב. היופי נוצר מהעיצוב ומהמשמעות של ארגון מערכת הסידור בקווים המאפשרים לעין ליצור מורכבות גדולה יותר, וכוללים גם את הכלי כאחד מיסודות המבנה האומנותי של היצירה.

למרות ריבוי הסגנונות, החוקים, האסכולות, המומחים וגווני הידע הרבים, ישנם כמה כללים שאמורים להישמר בעיצובו של 'פרח החיים'. צריך לבוא לידי ביטוי היופי הטבעי של צמח והאופי הייחודי שלו. יש לשמור על הקשר והתלות של היצירה בסביבתה, במיוחד בקשר לעונת השנה. להקפיד על יופי צורת הענפים והגבעולים המרכיבים את היצירה ועל מצבם אחד ביחס לשני. נדרש לבנות את האסימטריה של הרכיבים המנוגדים זה לזה והיוצרים את ההרמוניה. כל זאת כאשר גם לחוויית היצירה של היוצר, רעיונותיו, מחשבותיו ומצב רוחו יש תפקיד וחלק בשלמות היצירה.

תורת האיקבנה הפכה להיות תעשייה שלמה וענקית עם בתי ספר רבים, שיטות ו'חוקי משחק' המתאימים לכל זרם אמנותי. ביפן עצמה ישנם מיליונים רבים העוסקים בכך הן כתחביב והן באופן מקצועי ואין כמעט בית בו בפינת ה'טוקונמה' לא תהווה משכן לאיקבנה בטיפוח מתמיד.

רק שסגנון החיים המודרני אפשר גם לרעיונות חדשים לחדור למבצרי האסכולות הוותיקות וחוקי המשחק התגמשו במקצת וכוללים כיום כמעט כל היבט אמנותי אפשרי המקיף את הכלי המסמל את האבן והטבע הדומם, את הרכיב הצומח המסמל את ההתפתחות, ואת העיצוב של 'תנועה' בסידור המסמל את הזרימה והדינמיות של החיים. כך שגם פירות וירקות או כל היבט צמחי מעניין אחר הפכו להיות 'חוקיים' בשימוש בתנאים מסוימים.

המקור: Toshie Yokoi (1986), Ikebana, Shufuntomo. Co. Ltd.

עדיין, למרות כל הגוונים ואופני הביטוי המגוונים הרעיון הפילוסופי העמוק בבסיס המאמץ הוא להתעלות מעל הסבל והמצוקה של חיי היומיום. 'פרחי החיים' או 'פרחי הטבע' נועדו להזכיר לנו את היופי שיכול להיות בחיים סביבנו ובחיבור לטבע באופן הרמוני ולפעמים כדאי להזכיר זאת לעצמנו גם כאן אצלנו ולא רק שנוסעים לטייל לעברו השני של העולם.

שבת בבוקר / נועה סבו

שבת בבוקר, יום יפה,

אמא שותה לא !!!

יש דם בקפה.

שבת בבוקר מסיבת ריקודים

אדם טבע ודם

אלוהים נרדם.

שבת בבוקר דרום אדום

לא כלנית, לא פרגים

דם על הפגרים.

הילדים של חורף 73

כבר מקריחים, ההבטחות

הן מילים ריקות,

והמלך עירום.

בשבת בבוקר קם אדם

והוא לבדו.

עוד אדם קם איתו,

ועוד אדם ועוד ועוד,

פתאום בשבת בבוקר

קם עם

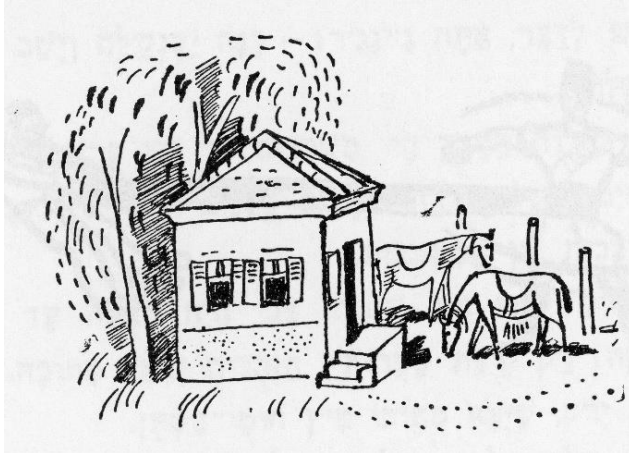
ומתחיל ללקת.

בית השומרים "הלנצח תאכל חרב..."

צבי תדמור

את "בית השומרים" שעמד במגרשו של יהושע דונדיקוב במרום גבעת הפעמון ברחוב יעקב תיארתי בקצרה בעלון 39. נחום גוטמן אייר את בית השומרים אחרי 30 שנה. נחום יליד 1898 היה בן 15, כאשר הפסיק את לימודיו בגימנסיה הרצליה ועלה לירושלים ללמוד בבית הספר

לאמנות בצלאל. בין מוריו היו בוריס שץ ואבל פן. ב-1916 בזמן מלחמת העולם הראשונה הופסקו הלימודים בבצלאל ונחום גוטמן יצא, יחד עם חבריו, לעבוד ביקבים ובשמירה בפרדסים. הוא הגיע לרחובות עבד בשמירה וביקב. מאוחר יותר הוא תיאר את זיכרונותיו מאותם ימים בספר שכתב לילדים "החופש הגדול או תעלומת הארגזים".

נחום מספר על השומרים ועל "בית השומרים". קטעים אחדים מהספר מובאים להלן:

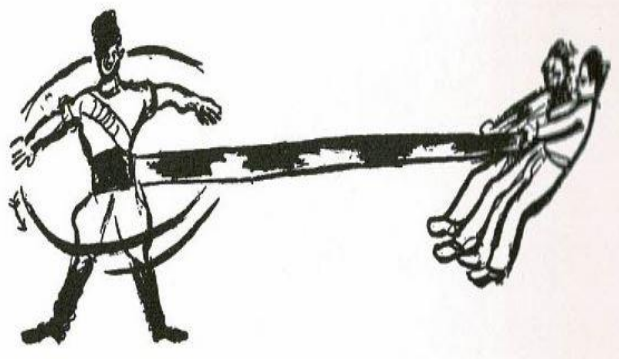
בשובנו מן הכרם עברנו על פני הבית הזה, הוא בית השומרים. מן החלון קרא אלינו שמשי:

– יהודים, תזכו במצוה, הכנסו!

– תחזיקו!

הוא נתן לנו קצה חגורה אדמה ארצה מאד. החזקנו בה ולא שאלנו דבר. יענק'לה נשף בחזקה והוציא את האויר מבטנו, צמצם אותה והתחיל להסתובב בפשוטי ידים, מסתובב וחותר את עצמו בחגורה הרחבה.

– גמניסטים! אינכם מבינים מה הדבר? – קרא שמשי – יענק'לה מתקשט ללילה שמירה! השומרים שלנו "פרנטים" (גנדרנים), חובשים "פפכות" – כדי להיות דומים לקוזקים. לובשים עביות, שאינן נוחות לרכיבה, כדי להיות דומים ל"ג'דה", והם סוחטים את עצמם בחגורות ארפות עד יציאת הנשימה, כדי להראות כ"שבאב"!

יענק'לה, אחד השומרים ניקה את רובהו:

הוא ישב ליד החלון ושפסף במטלית משמנת את ה"מאוזר". הוא היה זהיר וכן כל הזמן את פיה הרובה אל התקרה או אל כפת השמים, כדי להמנע ממקרה אסון אם יפלט כדור בלתי צפוי.

כל חלקי ה"מאוזר" המפרק היו מוטלים על המגבת הפרושה בין ברקיו. חלקים יפים ומחטבים, שעוררו בנו התפעלות מן התוצרת המדיקת... ה"מאוזר" נראה בעינינו כעין ידיד שנעים ללטפו – ולא כנשק שיש לפחד ממנו.

– יענק'לה, אני אוהב אותך! – נשמע פתאם קולו של שמשי שהביט בו בלי הפסק והבין, כנראה, את מחשבותיו. יענק'לה התעורר והצטחק:

– סוף־סוף, מה אני – סולדט? (חיל?) אני רוצה להוביל עגלה עמוסה זבל. אני רוצה לבדוק את האדמה אם שמנה היא או רזה. אני רוצה שאשתי תחלב פרה... ונמצא שאני חייב להיות חיל. האם אי־אפשר אחרת?

– יענק'לה – ענה שמשי בבת־צחוק – אל תשבר את לבי – אני אבכה. גמנזיסטים, מתי תבואו לבקר אותנו בפרם? מן הבית הסמוך נשמע קול הגרמופון היחידי שהיה ברחבות. בעל משפח ענקי.

במושבה כבר טילו הפועלים שהספיקו להתקלח ולהחליף את בגדיהם. מי שהיה לו פצע או שריטה עשה לעצמו תחבשת. תחבשת לבנה מתבלטת יפה על הגוף השזוף. מראה חגיגי לה. קולות צחוק ודבור נשמעו ברחובות המושבה חגגה את ערבי הבציר הנפלאים. פתאם נשמעה יריה.

רגע כבשה אותנו דממה. עדין לא תפסנו מה מתרחש. אחר־כך נשמעו עוד שתי יריות. הלילה נעשה פתאם עמק, עד כדי הרגשת בדידות. היינו משולים לאנשים שהיו מסבים לשלחן מלא, ופתאם, במשיכה אחת, נסחבה המפה וכל מה שעליה נפל ארצה ונתגלה השלחן הערם.

מיד נשמעו צפצופים רבים, קרובים ורחוקים, מצפון, מדרום, ממזרח וממערב. הצפצופים כאלו גששו בחשכה עד שנתרכזו במקום אחד, קרוב מאד אלינו, בצד הצפוני של הגבעות. נשמעו שעטותיהן של פרסות סוסים.

– היכן יענק'לה?! – קרא שמשי וקפץ על רגליו. עד שהתחלנו לבקש בינינו את יענק'לה, ועד שנוכחנו לדעת כי איננו אתנו, ועד שבחורה אחת ספרה כי לפני חמשה רגעים ראתה אותו מתרחק לעבר הצפוני של הגבעות לעשות את ה"דור" (הסבוב) – לא היה שמשי עוד במקום.

ראיתי אותו רץ אל הסכה ומדדה כמה צעדים ממנה צפונה. הוא חפר בידיו בחול במהירות של חפרפרת, הוציא איזה חפץ וקפץ לתוך חשכת הלילה.

כשבאנו לקצה הצפוני של הפרם מצאנו שם קהל אנשים עומדים במעגל מסביב ליענק'לה, שהיה מוטל מת...

האחרון לשומרים הגיע רבי אברהם. הוא הרים את ראשו השב ואמר:

– "יענק'לה, אפה... דוקא אפה, הצעיר שבינינו.

יענק'לה לא יוביל עוד זבל. יענק'לה לא יחפר עוד אדמה, כדי לבחון את טיבה; ואשתו של יענק'לה, שעוד לא מצא אותה, לא תחלב את הפרה, שעוד לא הייתה ליענק'לה.

במוצאי-שבת הובל יענק'לה לקבורה.

הצער קבץ את כל קהל המלזים ועשה אותו לגוש אחד סמיך ושחור. הלכו מחרישים. ליד הבור שבין עצי האקלפטוס בבית-הקברות עמדו מחרישים.

איש לא העז לאחז באת. עד שמש ממקומו ראש השומרים, שלח רגל ממגפת וקרב אל הבור. רגלו שקעה באדמה הרכה. נטל מלא-האת עפר. העפר נפל באישה עמומה לתוך הבור. ושוב מלא-האת. הפל הסתכלו דומם במלאכתו.

והיום, אנחנו בתוך מלחמת "חרבות ברזל", זו שעת חרום ואנו לא מצליחים להשתחרר ממעשי הזוועה של החמאס שפקדו אותנו בשבת השבעה באוקטובר והנסיבות שהובילו לכך. האם גורלנו נחרץ – כמובן שלא, האם המשפט "**הלנצח תאכל חרב**..." (שמואל ב' ב' כ"ו) ימשיך ללוות אותנו ויהיה מנת חלקנו עוד שנים רבות? נניח לזה, עכשיו אנחנו מתמקדים בהבאת הניצחון.

היה הייתה עברית

מֶרְפָּא, מֶרְפָּה או מֶרְפָּה

רות קלי

נראה היום מילים דומות בכתיב וגם נשמעות דומה, אבל שונות במשמעותן.

מֶרְפָּא [בניין פיעל] = מי או מה שעוזר כשיש מחלה, כאב או צער. הרופא מֶרְפָּא, ויש גם מבט מרפא, מגע מרפא, מילים מרפאות. עוד מהשורש רפ"א, - לְרַפָּא, רִפְּא, רִפְּאָה, מֶרְפָּא, מֶרְפָּה, רפואה, וגם השם רְפָּאָל. וברבים – מֶרְפָּאִים.

מֶרְפָּה [אף הוא בניין פיעל] נשמע בדיוק כמו מֶרְפָּא. משמעותו – מחליש. 'אל תֶרְפָּה את ידיו' – אל תחליש אותו. עוד מהשורש רפ"ה – לְרַפְּוֹת, רִפְּה, רִפְּתָה, רִפְּוֹן, רפיון גוף ורפיון חושים, רְפָּה = חלש, דיבר בקול רפה, רְפָּה נפש. נֶרְפָּה = עצל. וברבים: מֶרְפָּים

מֶרְפָּה – עוזב, משחרר. [בניין הפעיל], 'הגשם דולף ואיננו מֶרְפָּה'. ומאותה משפחה – הֶרְפָּה, וגם – הֶרְפָּ, הֶרְפָּ עין. והֶרְפָּ – הפסק, הנח לי. וברבים: מֶרְפָּים

זוג מילים שנשמע זהה: **סוֹחֵר וּשׁוֹכֵר**. סוֹחֵר = עוסק במסחר, קונה ומוכר. סוֹחֵר בשוק, סוֹחֵר רֶכֶב. ברבים: סוֹחֵרִים. שׁוֹכֵר = מזמין אדם לעבודה, או מקבל זכות שימוש בדבר למשך זמן מסוים בתשלום קצוב. שוכר דירה, שוכר מכונית. ומאותו שורש – שָׁכַר, משכורת. וברבים: שׁוֹכֵרִים. כאן ראוי לציין את ההבדל בין שוכר לבין משכיר. השוכר הוא זה שמשלם, והמשכיר הוא זה שמקבל את השכר. שכר דירה, שכר טרחה, שכר לימוד.

וכן הבדל בין לִוְנָה לבין מְלִוְנָה. הלווה מקבל את הכסף והמלווה נותן את הכסף. ב'הלואה' מדובר בכסף או שְׁוֵה כסף והלווה מחזיר לְמְלוֹנָה שווה ערך להלוואה. מדובר בסכום כסף וגם בכוס שמן שלווים מהשכנה. לעומת זה ב'השאלה' מדובר בהשבת החפץ שאותו עצמו שאלנו. כשאני משאילה ספר, מזוודה, וכל חפץ אחר, השואל יחזיר לי את אותו חפץ עצמו.

צמד מילים מבלבל אף יותר: **מְקוֹר וּמְקוֹר**. אותו כתיב בניקוד שונה [כדי להצדיק במידת מה את ניקודנו]. מְקוֹר [שורש: קור] = מְעִיין, מקום שנובעים ממנו מים. מוצא, ראשית, המקום שממנו מתחיל דבר מה. מְקוֹר חיים, מְקוֹר שם משפחה, מְקוֹר מִידַע, מְקוֹר הַבַּעִיָּה, מְקוֹרוֹת הַיַּרְדֵּן, מְקוֹרוֹת פְּרַנְסָה. וגם מְקוֹר לעומת העתק. רעיון מקורי, מְקוֹר VS תרגום. ברבים: מְקוֹרוֹת.

מְקוֹר = [שורש: נקר] חרטום, האיבר שעופות מְנַקְרִים בו לקבלת מזון. מְנַקֵּר = מומחה לניקור החלב והגידים מן החלק האחורי של הבשר אחרי השחיטה כדי להכשירו למאכל. מְקוֹר הוא גם זיז בכלי ירייה המנקר בפיקת הכדור עם לחיצת ההדק. בקריקטורות אנטישמיות מְצוּקְרִים יהודים עם אף גדול ועקום כמו מְקוֹר של ציפור טרף. ומוֹקֵר לנו הפרח מְקוֹר החסידה שצורתו אכן דומה למקור של חסידה. ברבים: מְקוֹרִים.

מקורות רבים ומעניינים לשפה העברית, ואני מנקרת בהם כי הם אינם מְרָפִים.

סלט

תמר קוך

הסלט הצבעוני שאבא מכין מידי שבת בבוקר כבר מוכן בקערה על השולחן. מהמטבח עולה ריח החביתות המטגנות. אני עורכת את השולחן עלפי הכללים הקפדניים של אמא שמציצה מהמטבח כדי לודא שהם נשמרים. למה לא שמת כוסות, היא שואלת, ותיישרי את המפה. את נראית לי קצת אסטרונוטית הבוקר.

האמת, לא הצלחתי להירדם הלילה, חזרתי מאוחר אחרי ערב שישי בתנועה. שוב ושוב התהפכתי במיטה נטרפת בביליל של מילים ומשפטים לא יודעת איך אודיע בבוקר על ההחלטה של ניצה ושל. כבר זמן רב שאנו דנות בה. ניצה היא שבאה עם הרעיון החדש מלאת התלהבות, נחושה לשכנע אותי, ומאז בכל שיחה שלנו היא לא מרפה מהנושא מוסיפה תיאורים ונימוקים שאמורים לסחוף אותי. בדרך כלל אני נעתרת לכל מיני אתגרים שהיא מוצאת, רק שהפעם זה שונה. אתמול בערב, במסיבת שבת, ניצה משכה אותי ממעגל הרוקדים החוצה ובהתלהבות הודיעה לי שהוריה מסכימים, עכשיו את חייבת להגיד להורך, דחקה בי. אני מתהפכת במיטה חשה בהתכווצויות הכואבות בבטן. המילים רצות הלך ושוב במחשבות, אבל זו ריצת משוכות, איך, מתי, למה כדאי...

לשולחן, אמא קוראת. אבא מתיישב במקומו בראש השולחן, סבתא בקצה הנגדי, אמא יושבת קרוב לדלת המטבח ואנחנו במקומות שעם הזמן נהיו קבועים. חוץ ממני כולם שקועים באכילה. אני אוזנת במזלג אבל ההתכווצויות בבטן לא מרפות ובחילה מטפסת בגרון. חזרתי והנחתי את המזלג. סבתא נרכנת אלי, למה את לא אוכלת, היא שואלת, ומיד כל המבטים הופנו אלי, הרגשתי כנאשמת בבית המשפט.

לא נגעת בצלחת, אמרה אמא

אני לא רעבה.

תאכלי משהו, לפחות את החביתה,

ואחותי מתגרה לא מתאפקת, כשהיא מאוהבת היא לא רעבה

לפחות על תעליבי את הסלט שלי, אומר אבא

העליתי מלפפון וטעמתי, לקחתי נשימה עמוקה והכרחתי את עצמי לאכול עוד קצת.

אני יושבת ליד סבתא, הקשר בינינו עמוק ואוהב, עכשיו. היא אומרת, תאכלי לאט לאט והתיאבון יגיע. איך זה שלא חשבתי לספר לה, להתייעץ, אולי כי ברור לי מה תגיד...

מתחת לשולחן לידי שרוע זולו, אני מתכופפת ללטף אותו והוא משמיע נביחה קצרה ומלקק את כפות רגלי. כבר בקשתי עשרות פעמים שזולו לא יכנס הביתה כשאנחנו אוכלים. אמא נרגזת, זולו החוצה, היא קוראת וקמה לפתוח את הדלת. אבל כולם מוחים, לא לא בחוץ חם נורא. אמא מתיישבת, לא לפני שהיא פונה אלי ואולי אל כולם בקולה הנרגז, למה את לא אוכלת, איזו התנהגות זאת ליד השולחן? אני קורעת חתיכה מהחביתה ונותנת לזולו שבולע אותה באחת, וממשיכה ללטף את שערו השחור והרך, אתה נשאר זולולו, אני לוחשת והוא מנענע באוזניו כמסכים. את הכל הוא מקבל באהבה. מזל שאמא לא ראתה, לוחשת לי אחותי הקטנה.

אולי נשים שלט ליד המלונה, אסור מותר, מותר אסור. אומר אבא שתמיד יש לו איזו בדיחה. מצחיק אומרת הקטנה הוא בכלל לא יודע לקרא. כולם פורצים בצחוק וגם אצלי משהו משתחרר, ופתאום זה יוצא, אני רוצה להגיד משהו. ואחותי, תמיד רק את מדברת. גם אני רוצה לספר משהו. השולחן של שבת בבוקר הוא המקום בו עולים ענייני השבוע, וכל אחת מאיתנו נלחמת על תורה לדבר.

אבל הפעם אני דווקא שמחה לוותר, ואמרתי, יאללה ספרי את. אני רואה שאמא ואבא מחליפים מבט תמה. רק רגע, אומרת אמא אל אחותי, היא בקשה קודם ואת תדברי מיד אחריה. אחותי שולחת אלי מבט מלא איבה ועלבון. זולו מתרומם ושם את רגליו הקדמיות על ברכי, ראשו צמוד לבטני המכווצת, ואז אבא אומר לי, קדימה רצית לדבר. אני מביטה למטה אל עיניו הטובות של זולו והמילים נפלטות מקוטעות, החלטנו,,, לנסוע לפריז,,, לשנה,,, עד הגיוס,,, דממה ליד השולחן,

מה אמרת, אבא שואל, פריז? ומיד מוסיף בחיך,

qui n'est pas alle à Paris, ne sait pas qu'est la beaute
מאיפה?

נעבוד בחופש ונחסוך אני אומרת

ובחינות בגרות אני מבין תעשי בצרפתית, ממשיך אבא בטון הלגלגני המעצבן ומי זה החלטנו?
ניצה ואני, נחלש קולי

ידעתי, מתפרצת אמא, ידעתי, כבר היו דברים מעולם...

ואבא בקול שקול יותר, ניצה או לא ניצה אבל את מרגישה בטוחה בהחלטה כזאת,

לרגע בא לי להגיד לא יודעת, אבל חשבתי על ניצה ואמרתי כן למה לא, לנסוע ולראות עולם
היא עושה כל מה שניצה אומרת לה לעשות, מתערבת אחותי ובקולה שביעות רצון מרושעת

אל תתערבי, מפסיקים אותה אבא ואמא. אבל על פניה של אמא מתפשט מבט של הסכמה, שמעורר בי כעס עקשני, אני דוחפת מעלי את זולו שחוזר ומזדחל תחת השולחן, ואומרת בקול החלטי, אני אסע עם ניצה לפריז.

אבא גומע את הקפה לאיטו ואמא קמה לאסוף את הצלחות. אני קמה כדי לעזור אבל אבא אומר שבי, יש עוד על מה לדבר. כל השאר קמים. כלי האוכל הורדו ונתרה המפה שהוכתמה, מלחיה, סלסילת הלחם, אני ואבא. אמא באה ומתיישבת לידי. אני מסתכלת עליה ורואה שהספיקה להתחמש בכל מנגנון השכנוע שלה, והיא עומדת להפעיל אותו עלי. היא רומזת לאבא שייתן לה לנהל את השיחה והוא מהנהן בהסכמה, הוא מאמין ומכיר בכוחה, ולכן נוח לו לקחת חלק מהצד.

שיפעת הנימוקים, הסיבות, הנסיבות ההתייחסויות לעתידי נפלו על אוזניי כמו מי מפל-סער אחרי חורף גשום. והכל כמובן מגובה בשיקולים הגיוניים, ומלווה בדוגמאות והמחשות מחייהם וממה שקרה לזה ולהיא שהפסיקו לימודים, וגם על החברות עם ניצה לא פסחה, והדברים נאמרו במנגינה שמחלחלת ומטלטלת את הספקות שממילא נמצאו בי, ורק את ההעזה להתייצב מול החלטה לא מצאתי.

מותשת ובעיקר מבולבלת. ואבא התערב, נראה לי שאת מספיק אינטליגנטית לדעת את כל הדברים האלה. ואולי את תשכנעי את ניצה לא לנסוע. פריז תחכה לכן אני מבטיח. ואמא הוסיפה, ומחנה העבודה הקיץ, אף פעם לא ויתרת...

אבא סיים את הקפה התרומם ממושבו ואמר, אני מציע שתיקחי את זולו לטיול בגבעה ותחשבי שם בשקט.

זינקתי ממקומי, זה בדיוק מה שרציתי. ליד הדלת אמא חיבקה אותי, ואמרה, אנחנו סומכים עלייך.

המשאית של אבא

המשאית של אבא - שוקי ברנדווין

אביא הפעם בפניכם את סיפורו של מיכאל נמרוד בן הישוב בו אני גר. הסיפור מתאים לימים אלה, ימים של חוליה נוספת במאבק המתמשך בארץ הזאת.

לפני כשנה, בישוב יובלים, נערך ערב שירי תנועות נוער בליווי מצגת. על הקיר מוקרן רצף מילות השיר באב-אל-וואד (שער הגיא) בליווי תמונות. אני מזהה מתוך רצף התמונות את המשאית הזו, מספרה M852 (לא ידעתי עד אז על קיום תמונות אלה), בחרטום מכסה המנוע מורכב כלב בוקסר/בולדוג מופנה עם פניו אל תא הנהג. התא והמנוע מחופים בלוחות פלדה כולל השמשות שלוחותיהם מורמים בתמונה.

במקור, המשאית תוצרת GM דגם MAC בצבע ירוק כהה. היצרן הרכיב את הכלב שפניו בכיוון הנסיעה. הנהג... אבי (ראשו מציץ מעל דלת הנהג), לאחר שהורכב השריון, הציב את הכלב ופניו לתא הנהג. כך אני הכרתי את משאית הזו, זו הייחודית לזיהוי.

לאבי, ששם משפחתנו היה אלפנט, קראו חבריו והנהגים 'פיל'... למקרה שמישהו נותר ומסוגל להיזכר או לזהות.

החיילים על המשאית כנראה מהפלמ"ח או חט' אלכסנדרוני התל-אביבית. איני יודע.

המקום, ירושלים ערב פסח 1948. משאית עמוסה מזון, חבילות מצות וירקות (ארגז עם הכתובת תנובה על גג תא הנהג).

יום או יומיים לאחר הגעתם לירושלים, כנראה ליל מוצאי שבת או יום א', המשאית נעלמה.

נהגי המשאיות המקצועיים רובם קיבוצניקים, הכירו זה את זה (הם לא היו רבים).

מי סחב את המשאית ולמה? על כל פנים, כשחזרו לתל-אביב הודיעו לאבא שלי שזיהו את המשאית ברחוב קרוב לשוק תנובה. בזכות מה זיהו? - בזכות הבולדוג המסובב. כך חזר הרכב לידי נהגו (הבעלים היה קיבוץ מעגן). את המקרה הזה סיפר אבי לאמי והיא סיפרה לי. מאבי לא שמעתי כמעט דבר ממלחמת תש"ח.

על השתתפותו עם המשאית בפריצת המצור על ירושלים, בשיירה הראשונה, ידעתי בזמן ההתרחשות בהיותי אז בן 4.5 (היה זה לפני הפינוי של ילדי עמק הירדן לאחוזת בחיפה). בתקופה ההיא כילדים קטנים, לא הסתירו מאיתנו את המצב בכללותו, והיינו מודעים לו הן בתקוות והן בסיכונים.

מזיכרוני אינו מש אותו רגע של בוקרו של יום, בו נעלמתי מבית-הילדים (חצר-כינרת) לחדר התרבות, שם היה רדיו. חברי הקיבוץ התאספו לשמוע את החדשות. אני הסתתרתי מתחת הפסנתר שהיה שם. כשהודיעו כי השיירה הגיעה לירושלים, רצתי החוצה אל בית-התינוקות,

שם עבדה אמא שלי וצעקתי (זה הסיפור שלה), אמא, השיירה הגיע, אבא חי. כמובן לא ידעתי שום פרטים, אבל כך רציתי.

אבי השתתף בקורס הקצינים הראשון של צה"ל שמפקדו היה לסקוב. בסיום הקורס, נדרשו כל מי שלהם שם לועזי לעברת או לשנות את שם משפחתם על פי הנחיית בן-גוריון. נתנו להם רשימת שמות, ואבי בחר ב'נמרוד'. אשתי שנולדה במקביל לתקומת המדינה זכתה לשם מ.י.כ.ל (מדינת ישראל כה לחי).

מיכאל נמרוד, 2023.

ובהמשך – משהו משלי, על המשאית של האבא שלי:

אבי איש אצ"ל, חזר לארץ מהמעצר בגלות אפריקה ולא גויס לצה"ל, לאחר המתנה של כשבוע ויותר, החליט לעלות לירושלים שם אצ"ל היה עדיין פעיל ולהצטרף ללוחמים. ירושלים נצורה, השיירות עלו אליה מדי פעם. אבי סיפר שהגיע כל בוקר לנקודת היציאה של השיירות לירושלים, המתנה ארוכה, דחייה, ביטול, יום ועוד יום, עד שיצאה שיירה והוא עימה, על משאית משוריינת סגורה, לנסיעה שארכה לפחות 10 שעות.

הוא ישב בין הפלמ"חניקים שנראו לו כילדים עם נשק, והוא בלי נשק, רק 3-4 שנים מבוגר מהם, כשראה את העייפות הרבה שלהם, אמר להם שהוא יכול להחליפם במשמרת, בעמדת הצופה או המקלע. הם ענו לו, - אין צורך, סבא, אנחנו מסתדרים...

שוקי ברנדווין, 2023.

לראות, להביט, להתבונן

צילם יוסי רזי

רחובות באדום - אוקטובר 2023

רגעים לאחר נפילת רקטה

נתראה בעלון הבא

תם ולא נשלם